

Гбур Зоряна Володимирівна
*доктор наук з державного управління, професор,
проректор з наукової роботи,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-364-7-47>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Прагнення України стати повноправним членом Європейського Союзу та вибір європейських стандартів національного розвитку та здійснення правосуддя зумовлюють необхідність комплексного реформування системи виконавчого провадження. Реформа органів публічної влади зумовлює необхідність реформування державної системи виконавчого провадження, основними принципами якої є запровадження змішаної системи примусового виконання рішень та запровадження інституту правових виконавців.

З метою підвищення ефективності діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень, Верховна Рада України 2 червня 2017 року прийняла два документи: Закон України «Про виконавче провадження» [5] та Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [6], якими внесено низку змін у систему примусового виконання рішень, основною метою яких є усунення недоліків та перешкод у виконанні судових рішень та захист прав виконавця провадження, захист інтересів стягувачів, посилення відповідальності недобросовісних боржників та розвантаження державних виконавців щодо роботи з виконавчими провадженнями.

З метою забезпечення ефективності виконавчого провадження, зокрема своєчасного та повного виконання рішень відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» [5]:

- засади виконавчого провадження встановлюються для забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб;

- розширено перелік рішень, які підлягають виконанню; запроваджено автоматизацію процесів прийняття рішень шляхом електронної реєстрації документів, повної фіксації процесуальних рішень та дій щодо виконання в автоматизованій системі, функціональних потоків, надання інформації та умов доступу, встановлених Міністерством юстиції України); оптимізовано умови здійснення заходів впливу;

- посилено відповідальність боржника у виконавчому провадженні, підвищено суми штрафів, що накладаються виконавцем;

- модернізовано механізм управління авансовими платежами та комісією за виконання;

- передбачено можливість реалізації конфіскованого майна на електронних торгах;

- вдосконалено систему утримання із заробітної плати та інших доходів боржника, порядок виконання рішення про поміщення боржника, поновлення на роботі, порядок виконання рішення про зобов'язання боржника виконати або не вчинити певні дії, спосіб зберігання майна, на яке накладено арешт, визначення вартості майна боржника, відомості про майно боржника тощо.

Варто зазначити, що багато питань щодо виконавчих проваджень у багатьох країнах світу стосовно стягнення заборгованості вирішують насамперед питання примирення між кредиторами та боржниками як сторонами виконавчого провадження. Наприклад, у Польщі органи виконавчої влади відкривають виконавче провадження. Залежно від виду вчинюваних дій виконавчим органом є місцевий суд та судовий виконавець місцевого суду. За винятком заходів, призначених спеціально для

суду, заходи примусового виконання, як правило, проводяться посадовими особами суду (стаття 759 Цивільного процесуального кодексу [7]).

Крім того, виконавче провадження найчастіше відкривається за заявою кредитора. Як правило, заява про відкриття виконавчого провадження подається органом стягнення заборгованості, зазначеним у виконавчому листі. Проте прокурор, інший орган, прирівняний до прокурора, або державна установа можуть подати від імені прокурора заяву про відкриття виконавчого провадження (залежно від його платоспроможності), кредитор також має право подати заяву про відкриття виконавчого провадження до суду або судовому виконавцю безпосередньо (стаття 796 Цивільного процесуального кодексу [7]).

У Великобританії виконавче провадження є способом отримання судової допомоги у стягненні виплат, встановлених судом. Це можна зробити лише після того, як суд винесе рішення на користь одержувача виплат. Тому виконавче провадження не слід розглядати як альтернативну систему стягнення коштів з іншої сторони. Скоріше це слід розглядати як процедуру, за допомогою якої можна спробувати забезпечити виплату заборгованих сум.

У більшості випадків примусове виконання не є необхідним, оскільки відповідач (сторона, до якої пред'явлено позов) виконує рішення, коли це можливо. Якщо відповідач відмовляється платити, має труднощі з оплатою або прострочує платіж, слід розглянути питання про виконавче провадження. Навіть якщо почнеться виконавче провадження в окружному суді, немає жодної гарантії, що буде одержано частину або всю суму заборгованих коштів. Борг, встановлений судом, не може бути стягнуто, якщо у відповідача немає активів або коштів для сплати або якщо певні методи стягнення є неефективними. Судові збори та інші витрати, понесені під час подання виконавчого позову, також будуть додані до суми компенсації одержувача виплат [8].

Важливим моментом впровадження світових стандартів у сферу реформування системи виконавчого провадження в Україні має

стати уніфікація форм і напрямів діяльності органів публічної влади України та її посадових осіб з метою забезпечення належного функціонування суспільних відносин у виконавчому провадженні. В її основі лежить непорушність конституційних прав, свобод та законних інтересів особи. Тому першочерговим напрямком реформування у цій сфері залишається вдосконалення законодавства, яке націлене на усунення правових перешкод для виконання судових рішень та розроблення системи правових норм, які стимулюють учасників правовідносин до беззастережного виконання своїх обов'язків.

Література:

1. Лимарь І.В. Реформа системи виконання судових рішень: передумови та перспективи розвитку. *Проблеми законності*. 2018. № 143. С. 90–98.
2. Крупнова Л.В. Розвиток виконавчого провадження в умовах реформування системи державного управління в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 7. С. 143–145.
3. Вільчик Т.Б. Європейські стандарти виконавчого провадження. *Форум Права*. 2023. № 75(2). С. 6–18.
4. Косяченко К.Е., Піскун Д.А., Маковицький Б.О. Особливості виконавчого провадження: досвід зарубіжних країн. *Юридичний бюлетень*. 2022. Випуск 24. С. 48–54.
5. Про виконавче провадження : Закон України; Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
7. Kodeks postępowania cywilnego. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. URL: <https://lexlege.pl/kodeks-postępowania-cywilnego/>
8. Enforcement proceedings. Truth Legal. URL: <https://www.truthlegal.com/knowledge-centre/enforcement-proceedings/>